

Відгук

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, професора

Гавриленко Тетяни Леонідівни

на дисертацію **Штурби Антоніни Олегівни**

«Тенденції розвитку початкової освіти в Канаді»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність обраної теми дисертації.

В умовах сучасних цивілізаційних викликів, трансформацій у політичному, економічному та культурному житті українського суспільства важливим вектором державної політики є реформування освітньої галузі з огляду на міжнародні пріоритети. Особлива роль у цьому процесі належить початковій освіті, що є ґрунтом для входження дитини у соціокультурний та освітній простір, зорієнтована на формування ключових і предметних компетентностей, необхідних для подальшого успішного навчання та самореалізації особистості. З огляду на зазначене, важливим є ґрунтовне вивчення, осмислення і творче використання зарубіжного досвіду. У такому контексті звернення А. О. Штурби до студіювання розвитку початкової освіти в Канаді як країни-лідерки в освітній галузі, є безперечно актуальним. Аргументація на користь дослідження здобувачки підсилюється й відсутністю відповідної комплексної компаративно-педагогічної розвідки з означеної проблеми.

Важливо відзначити, що рецензована дисертація виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Інноваційний потенціал порівняльно-педагогічних досліджень для розвитку освіти в Україні» (державний реєстраційний номер № 0111U009200).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

До основних наукових результатів дослідження, на наш погляд, слід віднести такі, як:

- визначення тенденцій розвитку початкової освіти в Канаді (відродження мов національних меншин, підвищення інтересу до вивчення французької мови, перегляд та корекція стандартів оцінювання навчальних досягнень учнів, зорієнтованість освіти на формування глобальних компетентностей, систематичний перегляд та оновлення навчальних програм з охорони здоров'я, математики, цифрової освіти, збільшення інвестицій в інклюзивну освіту,

розроблення і використання навчальних онлайн-платформ для дистанційного навчання та ін.);

- здійснення компаративного аналізу особливостей розвитку початкової освіти в Україні та Канаді;

- розроблення рекомендацій щодо застосування канадського досвіду в українській освітній практиці.

Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертація А. О. Штурби є комплексним науковим дослідженням, у якому вперше проаналізовано особливості організації освітнього процесу у початковій школі Канади. У представленій роботі на основі ґрунтовного вивчення наукової літератури уточнено сутність ключових понять («освіта», «початкова освіта», «освітній процес», «розвиток освіти», «тенденції», «тенденції розвитку початкової освіти»); окреслено методологічні засади дослідження (наукові підходи, критерії, методи). У процесі дослідження авторкою схарактеризовано нормативно-правову базу функціонування початкової освіти в Канаді, простежено специфіку організації навчання у початкових школах різних провінцій країни, зміст освіти, методи та форми організації навчання молодших школярів.

Важливо, що А. О. Штурба увела до наукового обігу нові факти про розвиток початкової освіти в Канаді, які можуть бути використані дослідниками у вивченні цього феномену.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Здобувачка на достатньому науковому рівні аргументувала вибір теми, визначила мету, завдання, об'єкт дослідження, його наукову новизну. Обґрунтованість наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, забезпечується належною методологічною базою, ґрунтовним вивченням і критичним аналізом наукових праць, і загалом не викликає сумніву.

Вивчення тексту дисертації та змісту публікацій А. О. Штурби свідчить про наукову достовірність викладених результатів. Цьому, зокрема, сприяло опрацювання значного обсягу джерел (298 найменувань, з них 169 – іноземною мовою), серед яких: нормативні документи, що регулюють освітній процес у початковій школі Канади та України, наукові праці фахівців з питань початкової освіти, дидактичні джерела, публікації у періодичних виданнях, інтерпретаційні джерела.

Значення для науки і практики отриманих результатів.

Дисертаційна робота містить нові, раніше не захищені наукові положення. Обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну

наукову проблему та розширюють педагогічне знання про тенденції розвитку початкової освіти Канади на початку ХХІ ст.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 1997/01 від 28.12.2022), КЗ «Балтський педагогічний фаховий коледж» Одеської області (довідка № 550 від 06.12.2022), Балтського ліцею № 3 Балтської міськради Одеської області (довідка № 01-17/148 від 06.12.2022), закладу ЗСО I–III ступенів № 4 Подільської міськради Одеської області (довідка № 198 від 05.12.2022), закладу ЗСО «Грушівська гімназія» Первомайської міськради Миколаївської області (довідка № 158 від 09.12.2022).

Здобувачкою розроблено та впроваджено в практику роботи з учителями початкової школи авторський онлайнвебінар «Канадська початкова освіта очима українців».

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Фактичний матеріал, теоретичні положення та висновки дослідження можуть бути використані для подальших наукових досліджень; доповнення й оновлення змісту навчальних дисциплін «Педагогічна компаративістика», «Зарубіжна система початкової освіти», «Теорія та методика виховання у початковій школі», «Управління освітнім процесом у початковій школі» та ін.; розширення тематики кваліфікаційних робіт для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти; при укладанні підручників і навчальних посібників з педагогічної компаративістики; у процесі удосконалення змісту й організації освітнього процесу в початковій школі.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом.

Дисертація А. О. Штурби має чітку структуру, відзначається цілісністю та логічністю викладу наукового матеріалу. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків і за структурою відповідає чинним вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

У першому розділі дисертації авторка ґрунтовно розкрила теоретичні засади дослідження. Так, у підрозділі 1.1 приділено належну увагу історіографічному аналізу проблеми дослідження, що дозволило з'ясувати ступінь її наукової розробки, визначити мету, завдання, наукову новизну власного дослідження. Антоніна Олегівна обґрунтувала методологічні засади обраної проблеми: схарактеризувала поняттєво-категорійний апарат (підрозділ 1.2), визначила підходи, критерії та методи наукового пошуку (підрозділ 1.3). Важливо, що під час компаративного дослідження нею використано низку емпіричних методів (включене спостереження, анкетування та інтерв'ювання). На особливу увагу заслуговує застосування методу інтерв'ю,

що є поширеним у дослідженнях зарубіжних науковців, та недооцінений серед українських компаративістів. Позитивної оцінки заслугоує також висвітлення у підрозділі 1.4 витоків розвитку початкової освіти в Канаді.

Інформативно-аналітичним є другий розділ наукової роботи, у якому розглянуто нормативно-правову базу початкової освіти Канади на сучасному етапі; розкрито організаційні (початок шкільного навчання, тривалість початкової освіти, контингент учнів та вчителів початкових шкіл тощо) та педагогічні (зміст освіти, технології, методи та форми організації навчання) особливості функціонування початкової освіти у різних провінціях Канади. На основі аналізу різних типів джерел визначено та схарактеризовано тенденції розвитку канадської початкової школи (підрозділ 2.2). Заслугоує на увагу представлена авторкою у вигляді схеми модель початкової освіти у досліджуваній країні (підрозділ 2.3).

Науковий інтерес викликає останній розділ дисертації, у якому здійснено компаративний аналіз особливостей організації освітнього процесу в початкових школах України та Канади. Важливо, що здобувачкою запропоновано рекомендації щодо творчого використання канадського досвіду початкової освіти в контексті Концепції Нової української школи на загальнодержавному рівні, на рівні відділів освіти, закладів загальної середньої освіти та вищої педагогічної освіти.

Поглиблює розуміння досліджуваної проблеми, збагачує зміст дисертації матеріал, представлений у додатках, зокрема: інтерв'ю з учителями, які здійснюють навчання учнів у початкових школах Канади; фотографії освітнього середовища початкових класів; методичні матеріали для вчителів початкової школи тощо. Відзначимо також графічну інтерпретацію результатів дослідження, зокрема у формі 23 рисунків та 5 таблиць.

Викладене вище дозволяє стверджувати, що дисертаційна робота А. О. Штурби за обсягом і змістом є завершеним та самостійним дослідженням.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Основний зміст і результати дисертації знайшли відображення у 22 наукових публікаціях, серед яких: 5 статей – у фахових виданнях України, 2 – у періодичних виданнях інших держав з наряду, за яким підготовлено дисертацію; 15 тез – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Проаналізувавши їх зміст, констатуємо, що наукові положення та висновки дослідження у друкованих працях викладено достатньо повно.

Результати дисертації оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях, семінарах, засіданнях методичних рад.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Визнаючи досягнення А. О. Штурбою значного рівня якості наукового дослідження, вважаємо, що має місце простір для його удосконалення. Тож висловимо деякі побажання та зауваги:

1. Схвально оцінюємо використання у дослідженні широкої джерельної бази. Однак у вступі до дисертації відсутня традиційна для компаративно-педагогічних розвідок рубрика «Джерельна база дослідження», у якій зазначаються типи джерел, що використовувалися під час студіювання наукової проблеми.

2. Уважаємо позитивним прагнення здобувачки визначити та обґрунтувати методологічні засади дослідження (підрозділ 1.3), зокрема: підходи, критерії, методи. Водночас звертаємо увагу, що законодавчо-нормативний, концептуальний, компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний або практично орієнтований, інклюзивний, інноваційний не можна віднести до методологічних підходів. Так, законодавчо-нормативним може бути рівень або аспект; концептуальний підхід передбачає висвітлення системи поглядів на визначений предмет дослідження; компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний, інклюзивний, інноваційний – це підходи, на яких може ґрунтуватися система освіти або освітній процес та його складники. Окрім того, у підрозділі 1.3 доцільним було не лише зазначити критерії дослідження, а й розкрити їх сутність та обґрунтувати чому саме ці критерії взяті до уваги.

3. Задля реалізації мети та розв'язання завдань дослідження А. О. Штурбою використано комплекс методів, серед яких: включене спостереження, анкетування та інтерв'ювання, що належать до групи емпіричних методів дослідження. Проте усі обрані методи авторка неправомірно відносить до теоретичних (с. 26-27).

4. Заслуговують на увагу окреслені у підрозділі 3.2 рекомендації щодо впровадження канадського досвіду початкової освіти в контексті Концепції Нової української школи, представлені авторкою на загальнодержавному рівні та рівні закладів освіти. Водночас вважаємо, що вони мали би бути більш конкретизованими.

Утім, висловлені побажання та зауваги є дискусійними та не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої дисертації.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».

Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація Антоніни Олегівни Штурби «Сучасні тенденції розвитку початкової освіти в Канаді» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має теоретичне й прикладне значення, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (zareestrovano в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, Постановою КМ № 341 від 21.03.2022), а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри дошкільної та початкової освіти
Національного університету «Чернігівський
колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Т. Л. Гавриленко

Підпис Т. Л. Гавриленко засвідчую

В.О. Начальник відділу кадрів

Національного університету «Чернігівський
колегіум» імені Т. Г. Шевченка

В. В. Каляєв